Akit szívesen látnak Afganisztánban

Egy magyar származású német orvos kalandjai a korábban szovjetek, most pedig amerikaiak által megszállt országban

Stefan Lázár (Köln)

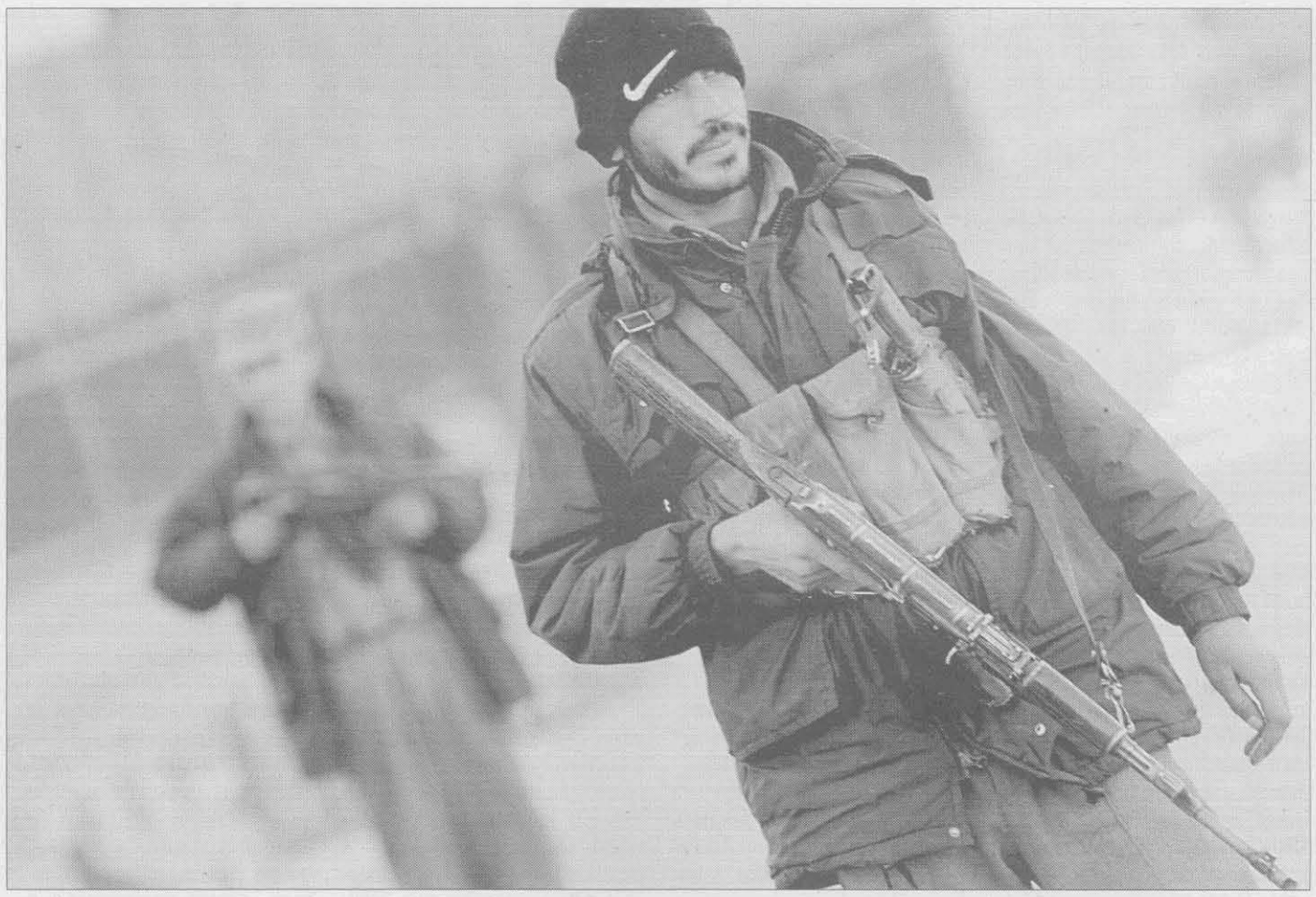

Afgán rendőr Kabulban. A helyi rendfenntartó erők esélytelenül veszik fel a harcot a fegyveres csoportokkal FOTÓ: AFP/MASSOUD HOSSAINI

Röviddel azelőtt, hogy az északafganisztáni Baglanban kilencven ember esett áldozatul egy öngyilkos merényletnek, a müncheni repülőtéren landolt az Egyesült Arab Emirátusok légitársaságának gépe. Ezzel a járattal érkezett a Németországban immár közismert *Reinhard Erös* doktor, Afganisztán önzetlen, önfeláldozó támogatója, a megszállt ország falusi lakosságának jótevője. A magyar származású (apja, Erös Sándor Sarkadon született) orvos vezeti a családja által alapított Afganisztáni Gyereksegély nevű szervezetet mintegy húsz esztendeje. „Apám a visszavonuló német hadsereggel, a Wehrmachttal hagyta el Magyarországot és került – a világháború befejeztével – amerikai hadifogságba. Bajor nőt vett feleségül, sokat utazott, de sosem foglalkozott a gondolattal, hogy visszatérjen szülőföldjére. Környezetemben, az iskolában senki sem beszélt magyarul így sem szükségem, sem lehetőségem nem volt a magyar nyelv elsajátítására, amit ma persze nagyon sajnálok. Örökségül kaptam viszont a magyarokra jellemző szabadságvágyat."

Törvénytelen segélyezés

Vélhetőleg a magyaros virtus sodorta az ázsiai tűzfészekbe a német hadsereg, a Bundeswehr ejtőernyős és hegyivadász alakulatait is megjárt főtörzsőrmestert, aki a tisztiiskola elvégzése után orvosi diplomát szerzett. Medikusként politikai tudományokkal is foglalkozott, és antikommunista attitűdje révén arra a következtetésre jutott, hogy segítenie kell a szovjetek által megszállt Afganisztánon.

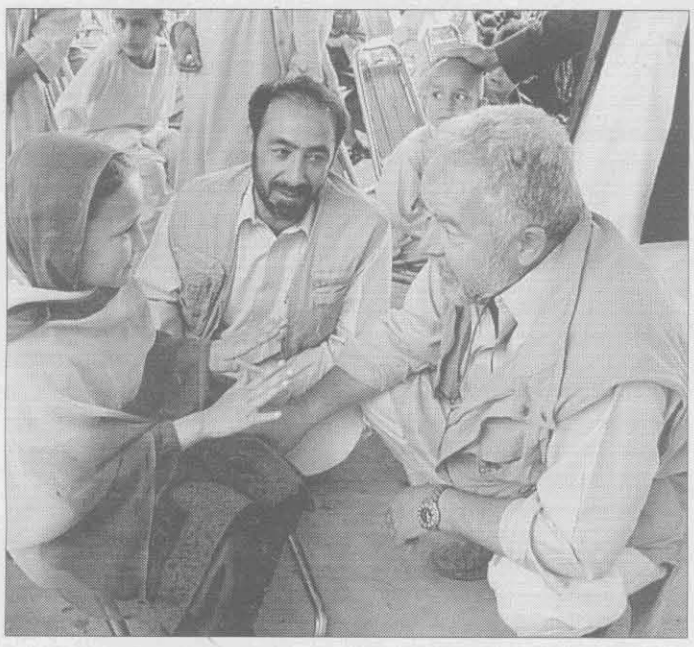

Reinhard Erös afgán falusiak körében. Segítségre szorulnak

„A megszállt Afganisztánon két vonalon lehetett segíteni: vagy Németországban rendezett politikai tiltakozó megmozdulásokkal, vagy a helyszínen szociális, humanitárius támogatással, bátorítva az embereket, hogy tartsanak ki, ne meneküljenek el, ne idegenben keressék a boldogságot, várják ki a szovjetek visszavonulását. Feleségemmel politikai agitációs munkába kezdtünk" – meséli lapunknak Reinhard Erös, aki tevékenységéhez Bonnban keresett hasonlóan gondolkodó társakat, és megalapította velük a német–afgán bizottságot. „Németországba menekült afgánokon keresztül építettük ki kapcsolatainkat a Pakisztánban, elsősorban Pesavar környékén létesített menekülttáborok lakóival. Ezek közül kerültek ki később a fegyveres kísérők, akikkel nekivágtam a veszélyes útnak" – mondja a doktor. A húsz-harminc tevével felszerelt csapatnak a több mint négyezer méter magas Spin-Gar hegyvonulaton kellett átjutnia, hogy elérje az orvosi segítségre szorult afgán falvak lakosait. „Kalandvágy, rizikóvállalás, kíváncsiság nélkül aligha vállalkozik valaki ilyen feladatra. Munkám teljesen törvénytelen volt, a szovjet megszállók nem tűrték külföldi segélyszervezetek munkáját. Damoklész kardja függött felettünk, amikor éjszaka, titokban átléptük a határt. Napközben el kellett rejtőznünk. Anyagi helyzetünk viszont nagyon jó volt. Sok pénzt kaptunk számtalan forrásból, *Hans Dietrich Genscher* külügyminiszteren keresztül állami támogatást is, holott mi tulajdonképpen veszélyt jelentettünk a német diplomáciának, hisz Bonn nem akart feszült viszonyba kerülni Moszkvával. A Pakisztánba akkreditált német nagykövet kerek perec megmondta nekem: abban a pillanatban, amikor átlépem a határt, már semmit sem tud rólam! A Bundeswehrtől fizetés nélküli szabadságot kaptam ugyan, de továbbra is a hadsereg tisztje voltam. Fegyvert nem viseltem, mert az Európában kötött biztosításom csak úgynevezett passzív háborús bonyodalmakra szólt, fegyveres összetűzésekbe nem avatkozhattam be. Nem akartam, hogy a családom anyagi biztonság nélkül maradjon."

A mudzsahedin kísérettel lezajlott segélyakciók három hónapig tartottak. Évente több mint 180 ezer beteg és sebesült jutott orvosi ellátáshoz. Reinhard Erös felesége és négy fia a határvárosi Pasavarban lakott. *Anette Erös* megalapította és vezette az Európai Iskolát, minden idők legegzotikusabb német tanintézetét, amelyet négy földrész gyerekei látogattak. Az afganisztáni menekültek mellett európai, amerikai és ázsiai segélyszolgálatok alkalmazottai küldték ide gyerekeiket. Ebből az iskolából fejlődött ki tíz esztendővel később, 1998 nyarán a pesavari Békeiskola, az Afganisztánból elmenekült, Pakisztánban élő lányok egyik legjobb nevelőintézete. Az Erös família közvetlen közelében tanyázott *Oszama Bin Laden*. „E szomszédságnak nem tulajdonítottam különösebb jelentőségét, hiszen akkor még ismeretlen ember volt. Egy arab toborzóirodát vezetett, ahol önkéntesek jelentkezhettek az oroszok elleni harcra. A mi oldalunkon állt. Jóval később – amikor már terrorvezérként jelent meg a médiában – döbbentem rá, hogy ki is volt valójában az az ember, aki tőlünk mindössze három házzal odébb lakott!"

Erös doktor az orosz megszállás időszakát felidézve meséli: „Naponta történtek olyan események, amelyeket az ember nem tud elfelejteni. Akkori harminc munkatársam közül ma már csak hat él. Állandó veszélynek voltunk kitéve, az oroszok páncélkocsikkal, helikopterekkel támadtak. Ők sebesítették meg súlyosan az egyik falusi polgármester hat esztendős kisfiát, akin én – a rendelkezésünkre álló lehetőségekkel – már nem tudtam volna segíteni. A szükséges operációt csak a szovjetek katonai kórházában lehetett volna elvégezni. Ezt a megoldást az apa mereven elutasította, attól tartott, hogy a gyereket – felépülése után – az oroszok nem adják ki, hanem kommunista nevelőotthonba viszik, agymosásnak vetik alá, és nem kizárt az a lehetőség sem, hogy a fiú később, mint a Vörös Hadsereg katonája Afganisztánban kerül bevetésre a saját honfitársai ellen. Az apa akarata érvényesült, a gyerek pedig belehalt sérülésébe. Ezt követően lelki válságba zuhantam, Németországba visszatérve kaptam pszichológiai kezelést. Ez az emlék azóta is kísért."

Az oroszokat a tálibok hatalma követte. „A tálibok nem terroristák, hanem fanatikus erők, akiket Szaúd-Arábia anyagi támogatásával pakisztáni tisztek képeztek ki, s a korániskolákban arra oktattak, hogy a brutális iszlám ideológiának hódoljanak. A szovjet inváziót megelőzően a kabuli egyetemen dolgoztam docensként és több olyan személlyel ismerkedtem meg, akik később a tálibok soraiban vezető szerepet kaptak. Engem, volt tanárukat nem németnek néztek, hanem szövetségesnek tartottak és tiszteltek. Ennek köszönhetően a tálibok uralta területeken folytathattam munkámat" – idézi fel a történéseket Erös. Erre az időre nyúlik vissza az Erös család újabb akciója, a kizárólag magán adományokkal működő Afganisztáni gyereksegély nevű szervezet létrehozása.

Tea az ördöggel

A szülők mellett a gyermekek – végzettségük szerint jogász, közgazdász, mérnök, szakács – is elkötelezettjei a szervezetnek. Az idő előtt nyugalomba vonult ötvennyolc esztendős Reinhard Erös doktor azóta is a kelet-afganisztáni hegyek falvaiban tölti az évek felét. „Nem a kabuli politikusokkal dolgozom együtt, hanem a falvak polgármestereivel, esetleg a járási főnökkel." Az egyik iskola megnyitása alkalmából a kerület oktatási vezetője, „afganisztáni német" címmel tüntetett ki Eröst, majd hozzátette: ha továbbra is ott marad, akkor még hívő mozlim is lehet belőle. Kétezer jelenlévő tapsolt lelkesen, meséli a doktor.

Pillanatnyilag 18 iskolában mintegy ezer pedagógus oktat ötvenezer gyereket, két nagy kórház, öt egészségügyi állomás, nyolc számítógépes központ működik évi egymillió eurós, kizárólag adományokból származó költségvetéssel. A német sajtó elismerő kommentárokkal kíséri a magyar gyökerekkel rendelkező orvos fáradhatatlan munkáját, előadás-sorozatait. Afganisztán tragédiájáról, a békés újjáépítés lehetőségeiről ír 2002-ben megjelent, azóta kilenc kiadást megélt könyvében, amelynek címe: Tea az ördöggel – katonaorvosként Afganisztánban. Íme néhány lapvélemény: „Erös doktor gyereksegélye a leghatékonyabb segélyszervezet Afganisztánban" (Süddeutsche Zeitung), „A pastuk birodalmának frontjai között Erös magabiztosan mozog" (Der Spiegel), „Nála minden gyorsan és bürokrácia mentesen, katonai pontossággal zajlik és néha mindez az ott szokásos hangnemben történik" (Frankfurter Allgemeine Zeitung). Húszéves múltra visszatekintő tapasztalatait több mint ezer előadás során tolmácsolta különböző magas rangú nemzetközi fórumok közönségének és hatszáz német gimnázium diákjainak. A közelmúltban a Die Zeit kiadójáról elnevezett Marion-Grafin-Dönhoff-díjjal tüntették ki. A zsűriben többek között *Richard von Weizsacker* volt államelnök *Helmut Schmidt* exkancellár is szavazott. A hamburgi színház ezerfőnyi közönsége ünnepelte Eröst, aki nem tagadta meg önmagát és kijelentette: „Ebből a tízezer euróból két nagy lányiskolát tudunk megnyitni, gazdag könyvtárral." Az afganisztáni gyereksegély szervezet Németországban egyetlen főfoglalkozású és fizetett munkatársat sem foglalkoztat; a Dzsálálábádban működtetett iroda három afgán alkalmazottja bonyolítja le az adminisztratív ügyeket, havi ötven euró fizetéssel. A könyvelést és számlavezetést a regensburgi Caritas vállalta magára. Afganisztánban jelenleg egyre átláthatatlanabb a helyzet, egyre több a merénylet az ott békefeladatokat ellátó, az infrastruktúra kiépítését biztosító Bundeswehr alakulat ellen is.

Amerikai térnyerés

„Az elkövetett merényletek célja, hogy távozásra bírja a nemkívánatos külföldieket. Ez minden olyan idegenre vonatkozik, akit nem maguk az afgánok hívtak be. A német hadsereg nyújtotta támogatás értéke elvitathatatlan, de jelentéktelen a megszállás tényével összevetve. A szovjetek is modernizáltak, tehát jót is tettek, mégis gyűlölték őket! Az afgánok csak azt látják szívesen, akit ők maguk hívtak hazájukba. Engem például meghívtak, az amerikaiakat azonban nem. Az afgánok látják, hogy az Egyesült Államok katonai bázisokat épít, Kandahárban és Bahranban óriási repülőtereket alakít ki, amelyek révén hosszú időre érvényesíteni tudják az amerikai érdekeket ezen a vidéken" – mondja Reinhard Erös.

A nagypolitika leheletét sem érezni abban a Regensburg környéki kis faluban, ahol Erös doktor és felesége él. Az ezer lakosú Mintraching hangulata illik a család szerénységéhez. „Anyagiakban valóban szerénynek mondhatom magam. Tizenegy éve építettünk itt egy faházat, egy szerényebb típusú autóval közlekedem, negyed óra alatt bent vagyok a kétezer éves múltra visszatekintő Regensburg belvárosában, ahol valamikor iskolába jártam. Ameddig fizikailag bírom és az afgánok szívesen látnak, dolgozom tovább. Ha viszont azt mondanák, hogy most már maguk képesek megoldani feladataikat, mi pedig maradjunk itthon, akkor itt maradunk." Erös doktor egyelőre követi Mohamed próféta útmutatását, miszerint „A diák tintája fontosabb, mint a harcos és mártír vére."

Növekvő ópiumtermelés

MTI

Az ópiumtermelés további gyors növekedésére, és ezzel együtt több biztonsági problémára számít Afganisztánban ebben az évben a helyi NATO-erők főparancsnoka. „Szerintem a máktermés újabb robbanásszerű növekedésének leszünk tanúi, és úgy vélem, hogy ez még több problémát okoz majd a biztonság terén" – jelentette ki kabuli tájékoztatóján, szerdán *Dan McNeill* amerikai tábornok, az afganisztáni nemzetközi biztonsági erők, az ISAF vezetője. Afganisztánban már 2006-ban is rekordmennyiség termett az ópium alapanyagából, de tavaly még ezt is felülmúlták mintegy 34 százalékkal. A közép-ázsiai országban termelték meg 2007-ben a világ összes ópiummennyiségének 93 százalékát az ENSZ becslése szerint. Az export értéke négymilliárd dollárra tehető. A tavalyi év a drogtermelés felfutásán kívül a legvéresebb is volt azóta, hogy 2001-ben elűzték a hatalomból a terroristáknak menedéket nyújtó tálibokat. Több mint hatezer ember – jórészt lázadó, de emellett ezer afgán civil és mintegy 220 külföldi katona – vesztette életét. A NATO legutóbb akkor szerzett tanúbizonyságot a kábítószertermelés és a fegyveres lázadás közvetlen kapcsolatáról, amikor visszafoglalták a táliboktól Musza Kala várost Hilmend tartományban, a világ legnagyobb máktermelő központjában. A városban több tucat heroingyártó laboratóriumot, és utcai áron számolva ötszázmillió dollár értékű kész kábítószert találtak – *William Wood* amerikai nagykövet szerint. „Amint meglátok egy mákföldet, arra gondolok, hogy ez pénzzé változik, aztán fegyverekké, amelyekkel afgánokat ölnek és a nemzetközi erők katonáit" – mondta McNeill tábornok.